

Avdelningen för utveckling av hälso- och sjukvården på
systemnivå
Mattias Fredricson
mattias.fredricson@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över Suicidanalysutredningens betänkande Livsviktigt lärande – fler vägar till kunskap för att förebygga suicid (SOU 2024:66)

Socialdepartementets dnr S2024/01708

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och delar utredningens bedömning att dessa kommer att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och ändamålsenligt suicidpreventivt arbete.

För att säkerställa att lärande inom den föreslagna utredningsfunktionen leder till faktisk implementering, är det mycket viktigt att funktionens arbete kopplas till konkreta åtgärder som stärker verksamheternas förmåga att omsätta kunskap i praktiken. Det kräver ett tydligt fokus på att utveckla och tillhandahålla anpassat stöd för professionen, där deras specifika behov och förutsättningar beaktas. Stöd måste ges för verksamheternas ledning att implementera aktiviteter för utveckling i verksamheten. Detta med tanke på verksamhetsledningens formella ansvar för att följa upp och kontinuerligt arbeta med systematiskt utvecklingsarbete som idag brister.

Vidare delar Socialstyrelsen utredningens slutsatser när det gäller bristerna i samhällets stöd till enskilda som förlorat en närstående pga. suicid. Efterlevandestödet behöver vara mer uppsökande, mer uppföljande och mer likvärdigt. Socialstyrelsen ser positivt på att frågor om ansvarsfördelning m.m. utreds vidare.

Socialstyrelsens synpunkter på förslag och bedömningar

8.1.1 En nationell utredningsfunktion som bidrar till samhällets lärande om suicid

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen bedömer att den nya utredningsfunktionen som föreslås kommer att kunna bidra till samhällets lärande om suicid. Socialstyrelsen vill dock understryka vikten av samverkan mellan Folkhälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen när det gäller sammanställning, spridning och implementering av ny kunskap inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

8.1.2 Den nationella utredningsfunktionen bör inrättas i en befintlig myndighet och uppdraget regleras i en ny lag

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att den nationella utredningsfunktionen bör upprättas vid Folkhälsomyndigheten. Socialstyrelsen kan dock förutse att vissa händelser kan komma att utredas av både Socialstyrelsen genom en så kallad skade- och dödsfallsutredning och av den nya utredningsfunktionen. Socialstyrelsen saknar en analys av hur en eventuell samverkan bör ske mellan myndigheterna i dessa fall.

I enlighet med lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall kan Socialstyrelsen till exempel utreda (och har utrett) fall där gärningspersonen tagit sitt liv efter att ha dödat ett barn eller en närstående vuxen. Detta under förutsättning att det är konstaterat att det handlar om ett brott som begåtts av den personen. Då finns det ingen dom utan en nedlagd förundersökning där brottet har konstaterats. Om gärningspersonen var ett barn så kommer den händelsen, som myndigheten förstår det, att utredas av den nationella utredningsfunktionen. Och om gärningspersonen var en vuxen så skulle suicidet kunna bli aktuellt att utreda för funktionen beroende på vilket tema eller vilket urval som de fokuserar på under den aktuella perioden.

Såvitt framkommer av utredningen kommer Socialstyrelsen bli uppgiftsskyldig till Folkhälsomyndigheten enligt 6 § 3 i den föreslagna lagen. Någon motsvarande sekretessbrytande bestämmelse finns inte för utlämnade av information från Folkhälsomyndigheten till Socialstyrelsen, vilket kan påverka möjligheterna till samverkan.

8.1.3 Utredningarnas syfte och genomförande

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Det ankommer på Folkhälsomyndigheten att utforma formerna för de utredningar som ska göras enligt förslaget. Socialstyrelsen vill dock understryka vikten av att analysen utgår från pågående arbeten, stödmaterial och kunskap inom området för att underlätta för kommuner, regioner och skolor att omhänderta slutsatser och resultat från utredningarna.

Utredningsfunktionen beskrivs som ”en modell med mandat att rikta rekommendationer”. Socialstyrelsen anser att det är otydligt på vilken grund dessa rekommendationer ska ges och hur de förhåller sig till övriga rekommendationer kring suicidpreventivt arbete. Eftersom det nämns i samband med risken att utredningen uppfattas som tillsyn ger det intryck av att rekommendationer ska ges i enskilda ärenden, vilket Socialstyrelsen inte anser vara lämpligt.

8.1.4 Tillämpningsområde – under vilka förutsättningar får en utredning inledas

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget.

När det gäller möjligheten att utreda suicid hos en vuxen anser Socialstyrelsen att det behöver förtydligas när det finns skäl för att göra en sådan utredning. Det kan till exempel göras genom att utredningens förslag kompletteras med kriterier som stöd för bedömning.

8.1.5 Utredningsfunktionen bör ha ett tematiskt arbetssätt

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen anser att det är bra att alla suicid som skett bland barn och unga ska utredas. Socialstyrelsen tar inte ställning till lämpliga teman i övrigt, men anser att man i första hand bör fokusera på sårbara grupper som till exempel unga vuxna eller äldre män.

Socialstyrelsen vill understryka vikten av en gedigen metodik vid utredning inom teman. Det framstår som en risk att analyser, vid selektion utifrån tema, ger insikter som associeras med den utvalda tematiska gruppen, även om samvariationen är slumpmässig och beroende av andra faktorer. Detta kan felaktigt förstärka tidigare uppfattningar.

8.1.7 Uppgiftsskyldighet till utredningsmyndigheten

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten kan komma att utreda samma händelser. Socialstyrelsen saknar ett resonemang om det vore lämpligt att Socialstyrelsen får ta del av FoHMs utredningsmaterial.

8.1.10 Förhållandet till tillsyn

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen har inga invändningar i sig emot förslaget att utredningsmyndigheten ska informera statliga förvaltningsmyndigheter på sätt som föreslås när ett ärende inleds. Socialstyrelsen kan dock se vissa utmaningar när det gäller utredningsfunktionens förhållande till tillsynen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Med hänsyn till att utredningar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten som rör suicid och eventuell undvikbarhet ofta är komplexa och tar lång tid kan det finnas en risk för att utredningsfunktionen inleder utredningar innan verksamhetens utredning av händelsen är klar och en eventuell anmälan gjorts till Inspektionen för vård och omsorg (lex Maria eller lex Sarah). Det kan således förekomma parallella utredningar vilket kan skapa förvirring, och bidra till en otydlig ansvarsfördelning bland såväl personal som närstående. Även då anmälan skett till IVO föreligger en risk för att de olika utredningarna sammanblandas.

Socialstyrelsen anser att det i denna del behövs ytterligare resonemang kring utmaningen med dubbla utredningar.

8.1.13 Utredningsfunktionen bör utvärderas

Socialstyrelsen delar i huvudsak bedömningen

Socialstyrelsen anser att den föreslagna tiden om 10 år är för lång tid. Det är angeläget att utvärderingsfunktionen kan utvecklas löpande, varför utvärdering bör ske redan efter något eller några år.

8.2.4 Kännedom om suicid via Rättsmedicinalverket

Socialstyrelsen avstyrker förslaget

Förslaget är fristående från den nationella utredningsverksamheten och innebär att information kring ett inträffat suicid sprids till en bredd av aktörer utan ett tydligt sammanhang. En betydande effekt på det lokala och nationella suicidpreventiva lärandet bedömer vi som oklar. Socialstyrelsen bedömer att tidigare beskrivna utredningar som görs för barn och vissa ytterligare tematiska grupper, genom sin systematiska utformning, har möjlighet att bidra till ett lärande. Att informera andra aktörer kring suicid som skett, bedöms i enskilda fall kunna leda till suicidpreventiva åtgärder. Frånvaron av en systematisk analys gör dock att Socialstyrelsens sammanvägda bedömning är att integritetsintrånget inte uppvägs av tillräckliga positiva effekter av den föreslagna informationsspridningen.

8.3.1 Utveckling av suicidpreventiva analyser i lokal samverkan

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget

Socialstyrelsen ser positivt på utveckling av suicidpreventiva analyser i lokal samverkan men vill påtala att lokal samverkan inte bör ske utifrån enskilda fall utan från aggregerade lärdomar på nationell nivå. Detta för att säkerställa att sekretess och hänsyn till inblandade bibehålls och att ytterligare tydliggöra att det inte rör sig om ansvarsutredning eller tillsyn.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Henrik Lysell deltagit. Avdelningschefen Mattias Fredricson har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Mattias Fredricson